

Tonga

**LAO KI HE NGA AHI FAKATONUTONU
(FAKALUKUFUA) KEHEKEHE 2010**

Lao Fika 46 'o e 2010

LAO KI HE NGA AHI FAKATONUTONU (FAKALUKUFUA) KEHEKEHE 2010

Fokotu'utu'u 'o e Ngaahi Kupu

Kupu

1	Hingoa nounou, kamata ngaue'aki	5
2	Ngaahi Lao 'oku fakatonutonu	5

LAO KI HE NGAahi FAKATONUTONU (FAKALUKUFUA) KEHEKEHE 2010

Lao Fika 46 'o e 2010

**KO E LAO KE FAKATONUTONU 'A E NGAahi LAO KEHEKEHE KE
FAITATAU MO E NGAahi LILIU 'I HE NGAahi LAO
FAKATONUTONU KI HE KONISITUTONE MO E FILI FALE ALEA**

'Oku ou loto ki ai,
SIAOSI TUPOU V,
'Aho 1 'o 'Okatopa 2010.

'OKU TU'UTU'UNI 'e he Tu'i mo e Fale Alea 'o Tonga 'i he Fakataha Alea 'o e
Pule'anga 'o pehe:

1 Hingoa nounou, kamata ngaue'aki

- (1) 'E ui 'a e Lao ni ko e Lao ki he Ngaahi Fakatonutonu (Fakalukufua) Kehekehe 2010.
- (2) Kuo pau ke kamata ngaue'aki 'a e Lao ni hili pe 'a e kamata ngaue'aki 'o e Lao (Fakatonutonu) (Fika 2) ki he Lao 'o e Konisitutone 'o Tonga 2010, tukukehe 'a e ngaahi fakatonutonu ki he Lao ki he Fili Falea 'a ia 'oku lau 'oku kamata ngaue'aki 'i he 'aho 29 'o Sepitema 2010.

2 Ngaahi Lao 'oku fakatonutonu

Ko e Ngaahi Lao mo e Ngaahi Tu'utu'uni 'oku ha 'i he Kolomu 1 'o e tepile ko eni, felave'i mo e kupu 'oku ha 'i he Kolomu 2, 'oku fakatonutonu 'o hange ko ia 'oku tu'utu'uni 'i he Kolomu 3.

Kolomu 1 Lao	Kolomu 2 Kupu	Kolomu 3 Fakatonutonu
Lao ki he Ngaahi 'UHINGA'i Lea	kupu 2(1), 'i he 'uhinga'i lea 'o e "Lao"	Fakapekia 'a e "Tu'utu'uni kuo fakahoko 'e he Tu'i mo e Fakataha Tokoni,"
Lao ki he Ngaahi 'UHINGA'i Lea	kupu 2, 'i he 'uhinga'i lea 'o e "Minisita"	Fakahu atu eni kimu'a 'a e semikoloni "pea 'i ha Lao "ko e Minisita" 'oku 'uhinga ki he Minisita 'oku ne tokanga'i 'a hono pule'i 'o e Lao ko ia"
Lao ki he Ngaahi 'UHINGA'i Lea	kupu 4	Fakapekia 'o e kupu 4
Lao ki he Ngaahi 'UHINGA'i Lea	kupu 6	Fakapekia 'a e "Lao Faka-Fakataha-Tokoni,"
Lao ki he Ngaahi 'UHINGA'i Lea	kupu 7	Fakapekia 'a e "Lao Faka-Fakataha Tokoni,"
Lao ki he Westpac Pangike 'o Tonga	kupu 7(1)(ii)	Fakapekia "pe pe Lao Fakataha Tokoni"
Ngaahi Tu'utu'uni ki he Positi 'Ofisi	tu'utu'uni 89	Fakapekia 'a e "'o e Fakataha Tokoni";
Ngaahi Tu'utu'uni ki he Positi 'Ofisi	tu'utu'uni 102	Fakapekia 'a e "pe 'o ha Lao 'o e Fakataha Tokoni" mo e "pe Lao 'o e Fakataha Tokoni"
Lao ki he Kau Tau Malu'i 'a Tonga	kupu 145(1)	Fakapekia "Lao Faka-Fakataha Tokoni na'e tali 'e he 'Ene 'Afio mo e Fakataha Tokoni" pea fetongi'aki 'a e "ngaahi tu'utu'uni kuo fa'u'i he Lao ni"
Lao ki he Fua Metuliki	kupu 2, 'i he 'uhinga'i lea 'o e "Lao"	Fakapekia 'a e ", lao Fakataha Tokoni"
Lao ki he Ngaahi Fono	kupu 12	Fakapekia 'a e "mo e ngaahi Lao 'o e Fakataha Tokoni"
Lao ki he Lesisita 'o e Fa'ele, Pekia mo e Mali	kupu 21	Fakapekia 'a e ", Lao 'o e Fakataha Tokoni" mo e ", Lao Fakataha Tokoni"
Lao ki he Lesisita 'o e Fa'ele, Pekia mo e Mali	kupu 22(b)	Fakapekia 'a e ", Lao Fakataha Tokoni"
Lao 'o e Sivile	kupu 4	Fakapekia 'a e "pe Lao 'o e Fakataha Tokoni"
Lao ki he Folau Vaka	kupu 2(3),	Fakapekia 'a e ", lao fakataha tokoni"
Lao ki he Folau Vaka	kupu 206(1) mo e 207(5)	Fakapekia 'a e ", lao Fakataha Tokoni"
Lao ki he Fili Fale Alea	kupu 4(2)(c), 4(8), 5(5), 5A, 11(1), 12(1), 17(2)	Fakapekia 'a e "vahefonua" pea fetongi'aki 'a e "vahenga fili" 'i ha feitu'u pe 'oku ha ai 'a e lea ko ia
Lao ki he Fili Fale Alea	kupu 4(9), 5(2)(c), 9(2), 19(1)(b)	Fakapekia 'a e "vahefonua fai'anga fili" pea fetongi'aki 'a e "vahenga fili" 'i ha feitu'u pe 'oku ha ai 'a e lea ko ia
Lao ki he Fili Fale Alea	kupu 4(2)(a)	Fakapekia 'a e "vahefonua fai'anga fili" pea fetongi'aki 'a e "vahenga fili"

Kolomu 1 Lao	Kolomu 2 Kupu	Kolomu 3 Fakatonutonu
Lao ki he Fili Fale Alea	kupu 3(2)	Fakahu atu “mo e vahenga fili” hili ‘a e “vahefonua fai’anga fili”
Lao ki he Fili Fale Alea	Foomu 3 mo e 8; Sipinga 4 mo e 7 ‘i he ngaahi feitu’u kotoa	Fakapekia ‘a e “vahe fonua fai’anga fili” pea fetongi’aki ‘a e “vahenga fili” ‘i ha feitu’u pe ‘oku ha ai ‘a e lea ko ia
Lao ki he Fili Fale Alea	Sipinga 5	Fakapekia ‘a e “Vahefonua” pea fetongi’aki ‘a e “Vahenga Fili”
Lao ki he Fili Fale Alea	kupu 12(4)	‘I he paaki Faka-Pilitania pe, fakapekia ‘a e “names” pea fetongi’aki ‘a e “name”; pea Fakapekia ‘a e “pe kau kanititeiti” mo e “pe ko e kau kanititeiti”
Lao ki he Fili Fale Alea	kupu 15	Fakahu atu ‘a e “pe vahenga fili” hili ‘a e “vahefonua fai’anga fili”
Lao ki he Fili Fale Alea	kupu 16(1)	Fakapekia ‘a e “fakapipiki Faka- Pule’anga ia ‘i he Positi ‘Ofisi ‘o e vahefonua fai’anga fili pea kuo pau ke li ‘i he meili mo ha ngaahi fakaha pehee ki he Supavaisa ‘aki ‘a e tohi lesisita” pea fetongi’aki ‘a e “oatu ki he Supavaisa ‘o e Fili, ‘a ia kuo pau ke ne pulusi ‘a e ola”
Lao ki he Fili Fale Alea	kupu 23(f)	Fakahu atu ‘ae “‘aki ‘a e taumu’ a ke takihala’i pe kakaa’i ‘a e kau fili,” hili ‘a e “‘I ha fa’ahinga taimi pe ”
Lao ki he Fili Fale Alea(paaki faka-Tonga pe)	kupu 9(3)	Fakapekia ‘a e “\$1,000” pea fetongi’aki ‘a e “\$400”
Lao ki he Fili Fale Alea (paaki faka-Tonga pe)	kupu 19	Fakapekia ‘a e kupusi’i (2)
Lao ki he Fili Fale Alea (paaki faka-Pilitania pe)	Foomu 1	Fakapekia ‘a e “Distinguishing mark(s):..”;
Lao ki he Fili Fale Alea (paaki faka-Tonga pe)	Foomu 1	Fakapekia ‘a e “Vahefonua fili” pea fetongi’aki ‘a e “Vahenga Fili”
Lao ki he Fili Fale Alea	Sipinga 5, ‘i he “Tokanga”	Fakapekia ‘a e “(ngaahi)” mo e “(kau)”; pea Fakapekia ‘a e vaha hili ‘a e lea “toko” pea fetongi’aki ‘a e “taha”.
Lao ki he Komisoni Fili 2010	kupu 4(2)	Fakapekia ‘a e “kupu 13” pea fetongi’aki ‘a e “kupu 12”
Lao ki he Komisoni Fili 2010	kupu 5	Fakapekia ‘a e “kupu 6(3) pe kupu 13” pea fetongi’aki ‘a e “kupu 12”
Lao ki he Komisoni ki he Ngaahi Ngatangata’anga ‘o e Vahenga Fili 2010 (paaki faka-Tonga pe)	kupu 21(1)	Fakapekia ‘a e “lolotonga ‘a e 2011.”

Kolomu 1 Lao	Kolomu 2 Kupu	Kolomu 3 Fakatonutonu
Lao ki he Fakamaau'anga Polisi	kupu 2(1), 2(2) mo e 4	Fakapekia 'a e "Palemia 'i he loto ki ai 'a e Kapineti" pea fetongi'aki 'a e "Tu'i, hili hono ma'u ha fale'i mei he Penolo ki he Ngaahi Fakanofa mo e Tu'utu'uni Fakafakamaau
Lao ki he Fakamaau'anga Polisi	kupu 3	Fakapekia 'a e kupu 3(1) pea fetongi'aki 'a e "E ngofua ki he Tu'i, hili hono ma'u ha fale'i mei he Penolo ki he Ngaahi Fakanofa mo e Tu'utu'uni Fakafakamaau, fakataua ki he kupu 83C 'o e Konisitutone, ke ne fakanofa, fakamaau'i mo fakamaloloo'i ha Fakamaau Polisi pea fokotu'u 'a e ngaahi tu'unga 'o honau fakanofa."
Lao ki he Fakamaau'anga Polisi	kupu 5	Fakapekia 'a e "Kapineti" pea fetongi'aki 'a e "Tu'i, hili hono ma'u ha fale'i mei he Penolo ki he Ngaahi Fakanofa mo e Tu'utu'uni Fakafakamaau"
Lao ki he Fakamaau'anga Polisi	kupu 8(1)	Fakapekia 'a e "Ene 'Afio 'i he Fakataha Tokoni" pea fetongi'aki 'a e "Kapineti"
Lao ki he Fakamaau'anga Polisi	kupu 85	Fakapekia 'a e "Kapineti" mo e "Palemia" 'i ha feitu'u pe 'oku ha ai pea fetongi'aki 'a e "Eiki Sanisela"
Lao 'o e Fakamaau'anga Tangi	kupu 5(a), 6(1), 7, 8, 9, 15(3), 15(5), 24(1), 24(2) mo e 27(2)	Fakapekia 'a e "Tu'i Fakamaau Lahi" pea fetongi'aki 'a e "Sea"
Lao 'o e Fakamaau'anga Tangi	kupu 18(4)	Fakapekia 'a e "Fakataha Tokoni, pea kuo pau leva ke hanga 'e he Sea 'o e Fakamaau'anga 'o fakaha 'a e tu'utu'uni 'o e Fakamaau'anga 'o fakaha 'a e tu'utu'uni 'o e Fakamaau'anga ki he Palemia 'a ia kuo pau ke ne 'oatu 'a e me'a ko ia ki he Fakataha Tokoni ke fai ha tu'utu'uni ki he feitu'u mo e anga hono tauhi faka-lao 'o e tokotaha 'a ia 'oku tangi" pea fetongi'aki 'a e "Fakamaau'anga Lahi"
Lao 'o e Fakamaau'anga Tangi	kupu 25, 26(6)	Fakapekia 'a e ngaahi lea "Tu'i 'i he Fakataha Tokoni" pea fetongi'aki 'a e "Kapineti"
Kotoa 'o e ngaahi Lao mo e ngaahi lao si'i (paaki faka-Tonga pe)	'i ha feitu'u pe 'oku ha ai 'a e ngaahi lea	Fakapekia 'a e ngaahi lea "Tu'i Fakamaau Lahi" 'i ha feitu'u pe 'oku ha ai pea fetongi'aki 'a e "Eiki Fakamaau Lahi"

Kolomu 1 Lao	Kolomu 2 Kupu	Kolomu 3 Fakatonutonu
Kotoa 'o e ngaahi Lao mo e ngaahi lao si'i (paaki faka-Pilitania pe)	'i ha feitu'u pe 'oku ha ai 'a e ngaahi lea	Fakapekia 'a e ngaahi lea "Chief Justice" 'i ha feitu'u pe 'oku ha ai pea fetongi'aki 'a e "Lord Chief Justice"
Kotoa 'o e ngaahi Lao mo e ngaahi lao si'i	'i ha feitu'u pe 'oku ha ai 'a e ngaahi lea	Fakapekia 'a e ngaahi lea "Sea 'o e Fakamaau'anga Tangi" 'i ha feitu'u pe 'oku ha ai pea fetongi'aki 'a e "'Eiki Sea 'o e Fakamaau'anga Tangi"
Kotoa 'o e ngaahi Lao mo e ngaahi lao si'i	'i ha feitu'u pe 'oku ha ai 'a e ngaahi lea	Fakapekia 'a e ngaahi lea "Sea 'o e Fakamaau'anga Fonua" 'i ha feitu'u pe 'oku ha ai pea fetongi'aki 'a e "'Eiki Sea 'o e Fakamaau'anga Fonua"

Na'e tali 'e he Fale Alea 'i he 'aho 22 ni 'o Sepitema 2010.